

УДК 343.451+343.452+343.543

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.3.38>

Тімеа Прокопчук,

аспірант кафедри адміністративного і фінансового права
юридичного факультету

Національного університету біоресурсів і природокористування України

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ІНФОРМАЦІЇ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ

У статті аналізується низка міжнародних нормативно-правових актів, що містять стандарти кримінально-правової охорони інформації з обмеженим доступом. Проаналізовано їх основний зміст, поділено їх на групи за предметом правового регулювання та юридичною силою.

Зокрема, автором поділено типи міжнародних стандартів кримінально-правової охорони інформації з обмеженим доступом на три групи, а саме на міжнародні конвенції, предметом регулювання яких є права людини, міжнародні конвенції щодо боротьби з певними злочинними явищами (транснаціональна злочинність, кіберзлочинність, легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом), міжнародні конвенції у сфері господарської діяльності, а також акти рекомендаційного характеру – декларації, резолюції, рекомендації.

Автором встановлений логіко-правовий зв'язок між вимогами міжнародних договорів та існуючими у кримінальному законі юридичними складами кримінальних правопорушень (ст. 163, 182, ч. 2 ст. 209-1, ст. 232, 261-2, 381, 387 КК України).

Визначено, що загалом міжнародні стандарти у сфері кримінально-правової охорони інформації з обмеженим доступом втілені адекватно в чинне законодавство. Однак подальшого наукового осмислення потребує питання обставин, за яких діяння, яке формально порушує вимоги закону, все ж не утворюватиме кримінальне правопорушення. Так, у вітчизняному кримінальному законодавстві відсутні застереження про те, що ніхто не може бути покараний під приводом національної безпеки за отримання таємної інформації, якщо отримання не завдає реальної шкоди національній безпеці і, очевидно, не зможе завдати шкоди законним інтересам національної безпеки або громадський інтерес до цієї інформації перевищує шкоду від її отримання. Також не можна вважати такими, що досконало відповідають принципу правової визначеності (чіткості та конкретності, щоб кожна окрема особа могла визначити, чи є певна дія протиправною), тексти диспозицій статей КК України, які передбачають юридичні склади кримінальних правопорушень за розголошення інформації з обмеженим доступом. При цьому автор наголошує на тому, що членство України у міжнародних організаціях зобов'язує дотримуватися міжнародних норм і принципів.

Ключові слова: таємна інформація, міжнародні стандарти, вимоги міжнародної спільноти, розголошення інформації, таємниця, кримінальне правопорушення.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Правове забезпечення права на доступ до інформації є однією з найважливіших гарантій становлення будь-якого демократичного суспільства. Зокрема, право на пошук та отримання інформації є одним з основних складників свободи поглядів та їх вираження, яка захищається на рівні статті 19 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статті 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Останнім часом з'явилась і стрімко підтримується тенденція визнання права на інформацію як самостійного права, оскільки воно відіграє ключову роль в існуванні демократії, участі суспільства у житті держави. У будь-якому разі право на інформацію нероз-

ривно пов'язане також з іншими основними правами людини, такими як свобода думки та право на недоторканість особистого життя. Разом із тим держава вправі запроваджувати особливий режим охорони інформації певних типів в інтересах особистості та суспільства, у тому числі передбачаючи кримінальну відповідальність за її розголошення. Однак межа між правомірною та неправомірною поведінкою у сфері розголошення інформації з обмеженим доступом доволі тонка. Метою даної статті є з'ясування думки міжнародної спільноти з цього питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми. У науковій літературі питання вивчення міжнародних стандартів у сфері кримінальної відповідальності

за розголошення інформації з обмеженим доступом приділено мало уваги. Однак певні аспекти проблеми було висвітлено у працях П.П. Андрушка, О.П. Горпинюк, О.О. Дудорова, О.О. Житного, В.О. Навроцького, О.В. Прохніцького, О.В. Сосніної, В.Я. Тація, М.І. Хавронюка та інших.

Постановка завдання. Завданням статті є комплексне дослідження основних міжнародних стандартів у сфері кримінально-правової охорони інформації з обмеженим доступом.

Виклад основного матеріалу. Відповідальність, у тому числі кримінальна, за розголошення інформації з обмеженим доступом та за шкоду, завдану внаслідок цього, є важливим аспектом у системі правової охорони інформації з обмеженим доступом. Результати відповідних кримінальних проваджень здатні впливати на репутацію, довіру, авторитет держави у міжнародних відносинах.

Систематизацію положень міжнародного законодавства здійснено за трьома критеріями, а саме предметом регулювання, обов'язковим чи рекомендаційним характером (юридичною силою) та ступенем конкретності норми.

1) міжнародні конвенції про права людини

Стаття 12 Загальної декларації прав людини [1] закріплює, що ніхто не може зазнавати безпідставного втручання у його особисте і сімейне життя, безпідставного посягання на недоторканність його житла, тайну його кореспонденції або на його честь і репутацію. Кожна людина має право на захист закону від такого втручання або таких посягань. Відповідно до положень статей 5, 8, 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [2] кожен має право на свободу та особисту недоторканність, на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції, а також на свободу вираження поглядів, що включає право поширювати інформацію.

Відповідно до ч. 1 ст. 2 Конвенції Ради Європи про доступ до офіційних документів 2009 року [3], яка ратифікована Україною лише 20 травня 2020 року, кожна Сторона гарантує право кожному, без дискримінації за будь-якою ознакою, на доступ, за вимогою, до офіційних документів, що знаходяться в розпорядженні державних органів.

Важливим у контексті дослідження є положення ч. 2 ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, відповідно до якого органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здій-

снюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

Право поширювати інформацію відповідно до ч. 2 ст. 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод може підлягати таким формальностям, умовам, обмеженням або санкціям, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі, для захисту репутації чи прав інших осіб, для запобігання розголошенню конфіденційної інформації або для підтримання авторитету і безсторонності суду.

Про можливе обмеження права особи на інформацію йдеться також у ч. 3 ст. 19 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права [4], відповідно до якого користування передбаченими в пункті 2 цієї статті правами накладає особливі обов'язки і особливу відповідальність. Воно може бути пов'язане з певними обмеженнями, які, однак, мають встановлюватися законом і бути необхідними: а) для поважання прав і репутації інших осіб; б) для охорони державної безпеки, громадського порядку, здоров'я чи моральності населення.

Цікавим видається також положення ч. 4 ст. 4 Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля [5]: у запиті, про надання екологічної інформації може бути відмовлено, якщо її оприлюднення може негативно вплинути на:

а) конфіденційність діяльності державних органів у випадках, коли така конфіденційність передбачається національним законодавством;

б) міжнародні стосунки, національну оборону або державну безпеку;

в) відправлення правосуддя, можливість для осіб бути відданими під справедливий судовий розгляд або спроможність державних органів проводити розслідування кримінального чи дисциплінарного характеру;

г) конфіденційність комерційної та промислової інформації у випадках, коли така конфіденційність охороняється законом з метою захисту законних економічних інтересів. У цьому контексті інформація про викиди, яка стосується охорони навколишнього середовища, підлягає оприлюдненню;

д) права інтелектуальної власності;
е) конфіденційність особистих даних і (чи) архівів, що стосуються фізичної особи, коли ця особа не дала громадськості згоди на оприлюднення такої інформації згідно з положеннями національного законодавства;

є) інтереси третьої сторони, яка надала інформацію, якщо ця сторона не зв'язана зобов'язаннями діяти належним чином або якщо на цю сторону не може бути покладено такого зобов'язання, і в тих випадках, коли ця сторона не дає згоди на оприлюднення відповідного матеріалу; або

ж) навколишнє середовище, на яке поширюється така інформація, наприклад місця розмноження рідкісних видів.

Зазначені вище підстави для відмови у відкритті інформації тлумачаться з урахуванням зацікавленості громадськості в її оприлюдненні та з огляду на те, чи стосується інформація, що міститься у запиті, викидів у навколишнє середовище.

Стаття 3 згадуваної вище Конвенції Ради Європи про доступ до офіційних документів містить ширший перелік кола інтересів, для захисту яких інформація може бути обмеженою, а саме:

- а. національної безпеки, оборони та міжнародних відносин;
- б. громадської безпеки;
- в. попередження, розслідування та судового переслідування кримінальної діяльності;
- г. дисциплінарного розслідування;
- д. перевірки, контролю та нагляду з боку державних органів;
- е. приватного життя та інших законних приватних інтересів;
- ж. комерційних та інших економічних інтересів;
- з. економічної, монетарної політики і політики обмінного курсу держави;
- и. рівності сторін у судовому провадженні та ефективного здійснення правосуддя;
- й. навколишнього середовища, або
- к. обговорень всередині державного органу або між такими органами стосовно вивчення питання.

У доступі до інформації, що міститься в офіційному документі, може бути відмовлено у разі, якщо її розголошення завдасть або ймовірно може завдати шкоди хоча б одному з інтересів, перелічених у пункті 1, якщо тільки відсутній переважаючий суспільний інтерес в оприлюдненні такої інформації (ч. 2 ст. 3 Конвенції).

Причому тлумачення вказаних вище випадків обмеження свободи слова у Міжнародному пакті про громадянські та політичні права міститься у так званих Йоганнесбургських принципах «Національна безпека, сво-

бода висловлювання і доступ до інформації» [6]. Зокрема, як принципи обмеження визначено: 1) визначеність законом; 2) захист законних інтересів національної безпеки; 3) узгодженість із принципами демократичного суспільства.

Так, кожне обмеження свободи висловлювання чи доступу до інформації має бути передбачено законом. Закон повинен бути загальнодоступний, чіткий, конкретний, щоб кожна окрема особа могла визначити, чи є певна дія протиправною. Закон повинен передбачити адекватні гарантії проти порушення цих вимог, зокрема оперативний, повний, ефективний юридичний розгляд обґрунтованості обмеження незалежним судом чи органом правосуддя (принцип 1.1).

Держава не може категорично відмовляти у доступі до всієї інформації, що стосується національної безпеки, але в законі мають бути чітко обумовлено конкретні і вузькі категорії інформації, що мають залишатися закритими з метою забезпечення законних інтересів національної безпеки (принцип 1.2).

Окрім цього, обмеження, що запроваджується для захисту інтересів національної безпеки, не є легітимним, якщо його істинним призначенням не є захист безпеки країни або її територіальної цілісності від застосування або загрози застосування сили, або можливості країни протистояти застосуванню, або загрози застосування сили, що надходить від зовнішнього джерела, такого як, наприклад, військова загроза, або ж з внутрішнього, такого як, наприклад, підбурювання до насильницького повалення влади (принцип 2).

У разі запровадження надзвичайного стану, в умовах загрози існуванню держави, про що офіційно законно оголошено відповідно до норм вітчизняного та міжнародного законодавства, держава може запроваджувати обмеження на свободу висловлювання та доступу до інформації, але лише тою мірою, якою цього вимагає ситуація, і лише тоді, коли це не суперечить іншим зобов'язанням уряду з міжнародного права (принцип 3).

Окрему увагу слід приділити принципу 15 «Загальне правило оприлюднення таємної інформації», відповідно до якого ніхто не може бути покараний під приводом національної безпеки за оприлюднення таємної інформації, якщо:

а) оприлюднення не завдає реальної шкоди національній безпеці і, очевидно, не зможе завдати шкоди законним інтересам національної безпеки;

б) громадський інтерес до цієї інформації перевищує шкоду від її оприлюднення.

Так само ніхто не може стати об'єктом переслідування з міркувань національної безпеки за розголос інформації, що була отримана на державній службі, якщо громадське зацікавлення в отриманні цієї інформації перебільшує шкоду від її розголосу (принцип 16).

Окрім цього, відповідно до Йоганнесбургських принципів, якщо інформація вже стала загальнодоступною, хай навіть незаконним шляхом, будь-які обґрунтування щодо припинення її розголосу поступаються перед правом суспільства на отримання інформації (принцип 18). Тобто, по суті, юридичне значення має лише те розголошення, яке вчинено щодо відповідної інформації вперше. Якщо інформація вже загальнодоступна, повторне її поширення не може вважатись неправомірним.

З приводу санкцій за злочини у цій сфері зазначається, що обмеження, санкції, покарання повинні бути сумірні з тяжкістю скоєного злочину (принцип 24).

2) Міжнародні конвенції щодо боротьби з певними злочинними явищами

Відповідно до ст. 5 Конвенції про кіберзлочинність [7] кожна сторона вживає такі законодавчі та інші заходи, які можуть бути необхідними для встановлення кримінальної відповідальності відповідно до її внутрішнього законодавства за навмисне серйозне перешкоджання функціонуванню комп'ютерної системи шляхом введення, передачі, пошкодження, знищення, погіршення, заміни або приховування комп'ютерних даних без права на це. Вказана норма конвенції є підґрунтям для існування у КК України у тому числі і юридичного складу кримінального правопорушення за ст. 361-2.

Уже після змін до розділу XVI Особливої частини КК України було ратифіковано 06 липня 2010 року ще одну конвенцію у даній сфері – Конвенцію про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних [8]. Відповідно до статті 7 цієї конвенції для захисту персональних даних, що зберігаються у файлах даних для автоматизованої обробки, уживають відповідних заходів безпеки, спрямованих на запобігання випадковому чи несанкціонованому знищенню або випадковій утраті, а також на запобігання несанкціонованим доступу, зміні або поширенню.

Згідно з п. б) ч. 2 ст. 13 Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму [9] кожна Страна вживає, зокрема, таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для того, щоб заборо-

няти, якщо необхідно, особам, зазначеним у підпункті "а", розголошувати факт того, що передано повідомлення про підозрілу операцію або пов'язану з нею інформацію, або того, що проводиться чи може бути проведене розслідування відмивання грошей. Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06 грудня 2019 року було змінено диспозицію ч. 2 ст. 209-1 КК України і відображено відповідну «вимогу».

Положеннями ч. 1-2 ст. 24 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності [10] визначено, що кожна держава-учасниця вживає у межах своїх можливостей належних заходів, спрямованих на забезпечення ефективного захисту від імовірної помсти або залякування щодо свідків, які беруть участь у кримінальному провадженні та дають свідчення у зв'язку зі злочинами, що охоплюються цією Конвенцією, і у відповідних випадках щодо їхніх родичів та інших близьких їм осіб. Заходи, передбачені в пункті 1 цієї статті, без шкоди для прав обвинувачуваного, у тому числі для права на належний розгляд, можуть, зокрема, включати заходи, передбачені в пункті 1 цієї статті, без шкоди для прав обвинувачуваного, у тому числі для права на належний розгляд, можуть, зокрема, включати:

а) встановлення процедур для фізичного захисту таких осіб тією мірою, якою це необхідно і практично може бути здійснене, наприклад для їхнього переселення в інше місце, і прийняття таких положень, які дозволяють у відповідних випадках не розголошувати інформацію, що стосується особи і місцезнаходження таких осіб, або встановлюють обмеження на таке розголошення інформації;

б) прийняття правил доведення, що дозволяють свідчити у такий спосіб, який забезпечує безпеку свідка, наприклад дозвіл свідчити за допомогою засобів зв'язку, таких як відеозв'язок або інші належні засоби.

Положення цієї статті застосовуються також до потерпілих, оскільки вони є свідками (ч. 4 ст. 24 конвенції). На нашу думку, цим положенням кореспондує норма ст. 381 КК України.

3) Конвенції у сфері господарської діяльності

Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року [11], яка набула чинності для України лише 25 грудня 1991 року, у статті 10bis визначила поняття недоброчесної конкуренції як

будь-якого акту конкуренції, що суперечить чесним звичаям у промислових і торговельних справах, а також закріпила зобов'язання забезпечити громадянам країн, що беруть участь у Союзі, ефективний захист від недобросовісної конкуренції та законні засоби для ефективного припинення всіх дій, зазначених у статтях 9, 10, 10 bis (стаття 10ter).

4) Декларації, резолюції, рекомендації

Серед Резолюцій ООН рекомендаційного характеру у сфері інформації з обмеженим доступом слід проаналізувати кілька положень. Наприклад, про необхідність збереження таємниці (не уточнюється якої) слідством йдеться в Резолюції ООН «Про попередження злочинності та кримінальне правосуддя в контексті розвитку: реалізація та перспективи міжнародного співробітництва» [12]. Зокрема, у п. 56 вказано, що ризик упередженості кримінального переслідування з особистих чи політичних причин можна звести до мінімуму за рахунок дотримання найвищих стандартів професіоналізму, об'єктивності, нерозголошення таємниці та чесності слідчого органу.

Сенс слідчої таємниці у резолюції обґрунтовано тим, що у разі її забезпечення знижується до мінімуму можливість знищення доказів, залякування свідків і фальсифікації виправдувальних доказів. При цьому саме слідчий орган повинен контролювати, наскільки повно і з якого часу така інформація може ставати гласною (п. 62 декларації).

Коли інформація про слідство або про підозрюваного, яка охороняється судовою таємницею, розголошується через те, що хтось зі співробітників органу, який веде слідство, не може змиритися із затримками та обмеженнями, що накладаються законами про нерозголошення службової таємниці, і приймає особисте рішення, вважаючи, що викриття виправдане, то це не на користь правосуддю. Подібні ситуації викликають зрозумілу підозру у тому, що за допомогою засобів масової інформації переслідуються особистий інтерес або інтерес відомства. Таких ситуацій, за яких незаконним способом можна забруднити репутацію, слід уникати, за рахунок ефективних адміністративних заходів та покарань не допускати їх виникнення. Натомість якщо закони та процедури суспільства диктують необхідність розголошення ходу слідства і в результаті відповідна публікація у ЗМІ перешкоджає здійсненню кримінальної дії або розширюється обсяг наявних даних та доказів, то це служить інтересам правосуддя (п. 61 резолюції).

В «Основних принципах незалежності судових органів», що схвалені резолюці-

ями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН [13], визначений зміст професійної таємниці суддів. Зокрема, відповідно до ст. 15 Принципів, судді зобов'язані зберігати професійну таємницю щодо своєї роботи та конфіденційної інформації, отриманої в ході виконання ними своїх обов'язків, за винятком відкритих судових розглядів, і їх не можна примушувати давати свідчення з таких питань. Однак міри відповідальності за порушення заборони на рівні вказаного вище документа не визначені.

Рекомендації щодо захисту медичної таємниці містяться у «Принципах захисту осіб з психічними захворюваннями і поліпшення психіатричної допомоги», затверджених Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 46/119 [14]. Зокрема, відповідно до принципу 6 «Конфіденційність» повинно поважатися право на конфіденційність інформації стосовно всіх осіб, до яких застосовуються дані принципи. При цьому цікавим є у цьому контексті положення принципу 18 «Процедурні гарантії», відповідно до якого копії документації пацієнта і будь-яких звітів, а також документів, які надані на розгляд, повинні бути передані пацієнту й адвокату пацієнта, окрім тих особливих випадків, коли встановлено, що відкриття пацієнту особливих даних спричинить серйозну шкоду його здоров'ю чи виникнення небезпеки для інших. Внутрішнє законодавство може передбачати, що будь-який документ, який не передано пацієнту, повинен бути переданий, якщо це можна зробити конфіденційно, особистому представнику й адвокату пацієнта. Якщо певна частина документа зберігається в таємниці від пацієнта, то останній або його адвокат повинні бути повідомлені про це і про причини цього, і це повинно бути предметом судового розгляду.

У структурі Ради Європи керівним органом є Комітет Міністрів, який наділений повноваженнями приймати рішення щодо висловлених Парламентською асамблеєю рекомендацій, пропозицій міжурядових комітетів та конференцій галузевих міністрів.

У сфері інформаційного простору Комітетом Міністрів Ради Європи затверджено велику кількість нормативних актів рекомендаційного характеру. Відзначимо, до прикладу, Декларацію про свободу комунікацій в Інтернеті від 28 травня 2003 року. У принципі 1 визначено, що країни-члени не будуть застосовувати до змісту (контенту) в Інтернет обмеження, що перевищуватимуть аналогічні обмеження по відношенню до інших засобів постачання змісту (контенту) [15].

Цікавими є також положення Рекомендації Rec(2003)13 Комітету Міністрів дер-

жавам-членам щодо надання інформації через засоби масової інформації стосовно кримінального судочинства [16]. Зокрема, ще у преамбулі наголошується на тому, що висвітлення засобами масової інформації в інформуванні громадськості стосовно кримінального судочинства є необхідним, аби зробити очевидною стримуючу функцію кримінального права, так само як і у забезпеченні громадського нагляду за функціонуванням системи кримінального судочинства. Межі надання інформації ЗМІ визначено у принципі 6 рекомендації, а саме: щодо кримінальних судових процесів, що становлять суспільний інтерес, або інших кримінальних судових процесів, які привернули особливу увагу громадськості, судові органи та правоохоронні служби мають інформувати засоби масової інформації про суттєві власні дії, доки це не перешкоджає тайні слідства та міліцейського розслідування або затримує чи заважає завершенню судового процесу. Крім цього, можна сказати, що на рівні принципу 10 визначений зміст судової таємниці: «У контексті кримінального судочинства, особливо коли залучено присяжних засідателів або суд присяжних, судові органи та правоохоронні служби мають утримуватися від оприлюднення інформації, яка тягне за собою ризик значної шкоди справедливості судового розгляду».

Крім цього, дотично до проблем кримінальної відповідальності за розголошення інформації про вжиті щодо особи заходи захисту є Рекомендація Rec (2005) 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо захисту свідків та осіб, які співпрацюють з правосуддям [17]. Однак проаналізовані рекомендації вказівок чи порад власне кримінально-правового характеру не містять.

Також Україна є членом ряду міжнародних організацій, наприклад Всесвітньої організації охорони здоров'я, Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури, Світової організації торгівлі, які також розробляють рекомендації для країн-членів. Зокрема, додатком 1С до Угоди про заснування Світової організації торгівлі, яка набрала чинності для України 16 травня 2008 року [18], є Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності [19]. У статті 39 даної угоди визначено поняття комерційної таємниці («нерозкритої інформації» за термінологією самого документа), а також висловлено вимогу надавати захист нерозкритої інформації для забезпечення ефективного захисту конкуренції. При цьому Члени, вимагаючи як умову отримання

дозволу на збут фармацевтичної продукції або продукції сільськогосподарської хімії, у якій використовуються нові хімічні речовини, надання нерозкритих даних випробувань або інших даних, отримання яких потребує значних зусиль, повинні надавати захист таким даним від нечесного комерційного використання. Крім того, члени захищають такі дані від розкриття, за винятком тих випадків, коли це необхідно для захисту населення або якщо не вжито заходів для забезпечення захисту таких даних від нечесного комерційного використання. У цьому контексті доречно відзначити, що ст. 232 КК України не містить кваліфікуючих ознак щодо розголошення комерційної таємниці з використанням службового становища (наприклад, у дозвільному органі).

Висновки

Таким чином, проаналізовані вище міжнародні документи містять вимоги та рекомендації у трьох ключових напрямках, а саме щодо дотримання у кримінальному законі принципу правової визначеності задля розмежування правомірної та протиправної поведінки, забезпечення ефективних заходів боротьби з певними міжнародними злочинними явищами (корупція, легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом, кіберзлочинність, транснаціональна організована злочинність), а також обставин, що виключають злочинність діяння чи звільнення від відповідальності за порушення національного закону щодо розголошення інформації. У чинному КК України більша частина міжнародних вимог відображена адекватно, окрім обставин, за яких діяння, яке формально порушує вимоги закону, все ж не утворюватиме кримінальне правопорушення (обставин, які виключають злочинність діяння чи звільняють від кримінальної відповідальності), можливість та необхідність імплементації яких у кримінальний закон є предметом окремого дослідження. Крім цього, відкритим залишається питання про ефективність упроваджених кримінально-правових засобів захисту інформації з обмеженим доступом.

Список використаних джерел:

1. Всеобщая декларация прав человека. 1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 28.01.2021).
2. Конвенция про захист прав людини і основоположних свобод. 1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 28.01.2021).
3. Конвенция Ради Європи про доступ до офіційних документів. 2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

gov.ua/laws/show/994_001-09#Text (дата звернення: 28.01.2021).

4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. 1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#o100 (дата звернення: 30.01.2021).

5. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська Конвенція). 1998. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#o66 (дата звернення: 30.01.2021).

6. Йоганнесбурзькі принципи «Національна безпека, свобода висловлювання і доступ до інформації». 1995. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n32texts/johannesburg.htm> (дата звернення: 30.01.2021).

7. Конвенція про кіберзлочинність. 2001. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575#o41 (дата звернення: 28.01.2021).

8. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних. 1981. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326#Text (дата звернення: 28.01.2021).

9. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму. 2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_948#Text (дата звернення: 28.01.2021).

10. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності. 2000. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text (дата звернення: 22.01.2021).

11. Паризька конвенція про охорону промислової власності. 1883. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#o185 (дата звернення: 23.01.2021).

12. Попередження злочинності та кримінальне правосуддя у контексті розвитку: реалізації та перспективи міжнародного співробітництва. Практичні заходи боротьби з корупцією. 1990. URL: <https://zakon.rada.gov>

ua/laws/show/995_785#Text (дата звернення: 28.01.2021).

13. Основні принципи незалежності судових органів, схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї від 29 листопада та 13 грудня 1985 року. 1985. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_201#Text (дата звернення: 28.01.2021).

14. Резолюція 46/119 «Захист осіб з психічними захворюваннями та поліпшення психіатричної допомоги». 1992. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_905#Text (дата звернення: 23.01.2021).

15. Декларація про свободу комунікацій в Інтернеті, затверджена Комітетом Міністрів Ради Європи. 2003. URL: <https://cedem.org.ua/library/deklaratsiya-pro-svobodu-komunikatsij-v-internet/> (дата звернення: 28.01.2021).

16. Рекомендація Rec (2003)13 щодо надання інформації через засоби масової інформації стосовно кримінального судочинства прийнята Комітетом Міністрів Ради Європи 10 липня 2003 року на 848-му засіданні заступників Міністрів. 2003. URL: <https://cedem.org.ua/library/rekomendatsiya-rec-2003-13-shhodo-nadannya-informatsiyi-cherez-zasoby-masovoyi-informatsiyi-stosovno-kryminalnogo-sudochynstva/> (дата звернення: 30.01.2021).

17. Рекомендація Rec (2005) 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо захисту свідків та осіб, які співпрацюють з правосуддям. 2005. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2005_9_2005_04_20.pdf (дата звернення: 30.01.2021).

18. Угода про заснування Світової організації торгівлі. 1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_342#Text (дата звернення: 21.01.2021).

19. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності. 1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text (дата звернення: 28.01.2021).

Timea Prokopchuk. International standards of criminal law protection of information with limited access

A number of international regulations containing standards of criminal law protection of information with limited access have been analyzed in the article. Their main content has been analyzed; they have been divided into groups according to the subject of legal regulation and legal force.

In particular, the types of international standards of criminal law protection of the information with limited access were divided by the author for three groups, namely international conventions, the subject of regulation of which are human rights, international conventions on combating specific criminal phenomena (transnational crime, cybercrime, money laundering), international conventions in the field of commercial activity, and acts of recommendatory nature – declarations, resolutions, recommendations. The logical and legal connection between the requirements of international treaties and the existing legal structures of criminal offenses in criminal law are established by the author (Articles 163, 182, 209-1 p. 2, 232, 261-2, 381, 387 of the Criminal Code of Ukraine). It is determined that in general, international standards in the field of criminal law protection of information with limited access are adequately implemented in the current legislation. However, the issue of the circumstances under which an action will not constitute a criminal offense even so it formally violates the requirements of the law requires further scientific sensemaking. Thus, there are no reservations in the domestic criminal legislation that no one can be punished under the pretext of national security for disclosure of secret information if the disclosure does not cause real harm to national security, and, obviously, shall not be able to cause a harm to legitimate interests of national security, or the public interest in this information outweighs the harm of its disclosure. In addition, there cannot be considered as

being perfectly corresponding to the principle of legal certainty (clarity and specificity so that each individual could determine whether a particular action is illegal) texts of dispositions of articles of the Criminal Code of Ukraine, which provide legal structure of criminal offenses for disclosure of information with limited access. At that, the author emphasizes that Ukraine's membership in international organizations obliges it to adhere to international norms and principles.

Key words: classified information, international standards, requirements of the international community, disclosure of information, secrecy, criminal offense.

